

Tværfprofessionelt samarbejde
– hvor fører det hen og hvad
fører det til?

v/Birgitte Zeeberg

Præsentation

- Mit oplæg bygger på et kapitel om tværsektorielt og tværprofessionelt samarbejde og myndighedsudøvelse på børne- og ungeområdet. Kapitlet er et bidrag til en kommende antologi. Bogens kapitler **bygger på empiriske data** om tværprofessionelt samarbejde på forskellige arenaer på børne- og ungeområdet. Intensionen er bl.a. at vise variationen i tværprofessionelt samarbejde.
- Mit bidrag til bogen bygger på **observationsdata**, på baggrund af hvilke jeg har udformet en empirisk case fra to tværprofessionelle møder. Den myndighedsudøvende sagsbehandlers/socialrådgivers perspektiv danner fokus i casen.

Præsentation

- **Oplægget er struktureret** således, at jeg starter med at indkredse min forståelse af tværprofessionelt samarbejde, dernæst præsenteres casen, som danner baggrund for analytiske nedslag, spørgsmål til refleksion og diskussion og til sidst rundes af.

Teori og litteratur

- Udover **litteratur** om tværprofessionelt samarbejde bl.a.(Jepsen, Pedersen og Rasmussen, 2012, Lauvås og Lauvås, 2006, Zeeberg, 2009, 2013, 2015), bygger oplægget på litteratur om NPM (Ejersbo og Greve, 2002, Klausen og Ståhlberg, 1998), professionsteori (Mik-Meyer, 2012 og Hjort, 2006 og 2012) samt lovgivning på området.
- Litteraturen er **anvendt eklektisk**, bidraget er således empiridrevet, hvorved data bliver styrende for valg af litteratur. Der angives få referencer undervejs, samlede litteraturliste følger til sidst.

Indgangsspørgsmål

- Titlen refererer til to åbne spørgsmål, som skal lægge op til refleksioner over, **hvorledes tværprofessionelt samarbejde kan gøre en kvalitativ forskel** i arbejdet med børn, unge og familier og for de velfærdsprofessioner, som (sam)arbejder med og om dem.

Genstandsfeltet

- Det tværprofessionelle samarbejde i mit oplæg retter sig især imod **børn, unge og familier i udsatte positioner** – børn, unge og familier, der har særlig behov for støtte.
- Det er velkendt, at disse børn, unge og familier har **komplekse problemstillinger, som kun sjældent kan løses monofagligt** og/eller internt i organisationen, men nødvendiggør både et tværprofessionelt (inden for organisationen) og tværsektorielt samarbejde (mellem organisationer).

Tværfprofessionelt samarbejde - en forståelse

- Tværfprofessionelt samarbejde ser jeg som **en social praksis**, hvor to eller flere professionelle aktører med forskellig uddannelsesmæssig baggrund under en eller anden form medvirker i en tværgående aktivitet i relation til børn, unge og familier i forsøg på at løse de opgaver, som er forbundet hermed.
- Tværfprofessionelt samarbejde foregår **ikke i et tomrum**, men i mange forskellige kontekster, under forskellige organisatoriske og institutionelle rammer.
- I lyset af et **processuelt rollebegreb**, hvor aktørerne er både rolletager og rolleskaber (Goffman, 1961) kan man sige, at det tværfprofessionelle samarbejde skabes, mens de professionelle aktører udveksler viden, perspektiver og holdninger i relation til børn, unge og familier. Den tværfprofessionalitet, som skabes, er præget af en række strukturelle implikationer.

En ambition i det tværprofessionelle samarbejde

- I flere henseender er **idealet** med tværprofessionelt samarbejde, at de professionelle aktører fra hver deres position rundt om barnet bidrager med hver deres viden og erfaring ikke alene i relation til det enkelte barn, ung eller familie, men også med de professionelles mere generaliserede faglige viden - en praksis, hvor videndeling i en eller anden grad kan finde sted.

Indkredsning af fokus i tværprofessionelt samarbejde

- Tværprofessionelt samarbejde **favner bredt**, indeholder forskellige niveauer. Det tværprofessionelle samarbejde praktiseres således forskelligt bl.a. afhængigt af, om samarbejdet finder sted i egen organisation, foregår med professionelle fra andre organisationer og/eller andre sektorer og endelig om barnet, den unge eller familien deltager.
- **En nærmere indkredsning af, hvorledes det forholder sig med baggrundsfaktorerne og de kontekstuelle forhold** for det tværprofessionelle samarbejde, er efter min mening en forudsætning for, at tværprofessionelt samarbejde kan gøre en forskel i arbejdet. Det er væsentligt at præcisere de specifikke formål med og status for et møde. Til denne indkredsning kan de professionelle aktører med fordel gøre brug af analytisk kompetence.

Indkredsning af fokus i dagens oplæg

- Jeg vil lægge vægten på strukturelle forhold herunder central styring, som jeg ser, lægger **et pres på tværprofessionelt** samarbejde samtidigt med, at tværprofessionelt samarbejde i stigende grad præsenteres som løsningen på en række udfordringer.
- Den centrale styring og forventningerne til tværprofessionelt samarbejde ser jeg som et dilemma, idet der er **grænser for**, hvad de professionelle aktører kan udrette – nærmere sagt beslutte – når de fagprofessionelles autonomi i tiltagende grad er begrænset. (Mik-Meyer, 2012 og Hjort, 2006 og 2012)

Indkredsning af fokus i dagens oplæg

- I det følgende vil jeg præsentere en empirisk case og forsøge at **indfange nogle af de barrierer**, som også ofte forbliver usynlige for de børn, unge og familier, der har behov for støtte og som mindsker mulighed for deltagelse.
- Som nævnt er tværprofessionelle møder ingenlunde ens. Lad det være sagt med det samme, at tværprofessionelle møder med **lignende problemstillinger kan foregå helt anderledes** og med et helt andet resultat end casen her peger på.

Præsentation af case

- Emma på 13 år har været **indlagt et par måneder** på børne- psykiatrisk ungdomsafdeling (herefter BU-psykiatri) til udredning og behandling på baggrund af bl.a. selvdestruktiv adfærd.
- I forbindelse med udredningen har BU-psykiatri diagnosticeret Emma. Hun lider af en såkaldt **indgribende udviklingsforstyrrelse**. BU-psykiatri vurderer, at når Emma er færdigbehandlet, har hun behov for særlig støtte.
- BU-psykiatrien indkalder kommunens myndighedsudøvende socialrådgiver til et såkaldt **udskrivningsmøde**.

Præsentation af case

- Emmas kommune lægger i lighed med de fleste andre kommuner vægt på **en forebyggende og sammenhængende indsats**, dvs. at tilbyde børn i udsatte positioner en indsats så tæt på det almene socialområde som muligt.

Et tværsektorielt møde i børne- og ungdomspsykiatrien

- I mødet deltog **17 personer**: Emmas forældre (skilt) og Emmas morforældre, BU-psykiatriens læger, psykolog, plejepersonale, pædagog og lærer repræsenteret. Fra Emmas folkeskole deltog klasselærer og skoleleder, fra forvaltningen socialrådgiver og en praktikant. På baggrund af Emmas tilstand havde BU-psykiatrien frarådet Emmas deltagelse.
- Mødets **primære formål** var at orientere deltagerne om Emmas tilstand, endvidere at udtale sig om hendes behov for særlig støtte. Som initiativtager til mødet påtog en læge fra BU-psykiatrien at lede mødet.

Forløb af et tværsektorielt møde i børne- og ungdomspsykiatrien

- Gennem grundige **beskrivelser og udtalelser af Emmas tilstand** og forløb under indlæggelsen fra såvel et medicinsk, psykologisk og pædagogisk perspektiv blev det fra afdelingens ansatte samstemmende konkluderet, at Emma som nævnt led af en ”gennemgribende udviklingsforstyrrelse”.
- BU-psykiatrien betragtede Emma som færdigbehandlet på deres afdeling, men anbefalede efter udskrivning fra hospitalet fortsat ambulant psykiatrisk behandling **kombineret med ophold på behandlingsinstitution x**, som rådede over intern skolegang.

Forløb af et tværsektorielt møde i børne- og ungdomspsykiatrien

- I begrundelsen for døgnbehandling lagde BU-psykiatriens personale **stor vægt på skoletilbuddet.**
- Af hensyn til Emmas forsatte positive udvikling, blev det fremført som væsentligt, at hendes fremtidige skolegang blev **afklaret snarest muligt.** BU-psykiatrien pegede endvidere på, at en evt. overgangsordning med hjemmeundervisning med stor sandsynlighed ville sætte pigens nuværende positive udvikling tilbage.
- **Begge forældre** var enige i anbefalingen af døgnbehandling.

Den myndighedsudøvende socialrådgivers position og rolle under mødet

- Mens de forskellige mødedeltagere udtalte sig om Emmas situation, **skrev socialrådgiveren notater**. Da lægerne anbefalede en anbringelse på behandlingsinstitution med intern skolegang, tog socialrådgiveren ordet og sagde, at hun af hensyn til hendes bagland og de spørgsmål, hun forventede derfra, måtte vide grunden til, at en dagbehandling ikke kunne komme på tale.
- BU-psykiatriens professionelle svarede, at Emma højst sandsynligt **ikke ville kunne rumme overgange** mellem skole og hjem samt mellem forskellige hjem, hvis mor, far og bedsteforældre sammen skulle støtte hinanden i omsorgen for hende. Desuden havde forældrene efter deres skilsmisse haft store vanskeligheder med at samarbejde om datteren og bedsteforældrene markerede, at de næsten ikke længere magtede at træde til.

Efterfølgende behandling på et kommunalt tværprofessionelt visitationsmøde

- Foruden udvalgets faste medlemmer, primært ledelsesrepræsentanter fra social- skole- og sundhedsforvaltning, deltog også skolelederen fra Emmas folkeskole. Udskrivningsrapporten fra BU - psykiatrien forelå til mødet. Under mødet supplerede socialrådgiveren med oplysninger fra udskrivningsmødet herunder oplysninger om, at Emma midlertidigt boede hos sin far. Der blev **ikke mundtligt fremlagt en selvstændig faglig vurdering** af oplysningerne fra socialrådgiverens side.
- **Skolelederen berettede**, at Emma havde besøgt sin gamle klasse. Klassekammerater og klasselærere havde på bedste vis taget sig af Emma, men det var ikke lykkedes hende længe at "holde sammen på sig selv" og besøget måtte afbrydes før planlagt. Skolelederen, der selv havde været til stede under Emmas besøg i klassen, vurderede, at Emma på nuværende tidspunkt på ingen måde kunne profitere af et almindeligt skoletilbud.

Efterfølgende behandling på kommunalt tværprofessionelt visitationsmøde

- På mødet blev Emmas tilstand og behov for behandling genstand for en nærmere drøftelse. Bl.a. påpegede ledere, at det **ikke var usædvanligt for BU-psykiatrien** at anbefale døgnbehandling, også når det i forvaltningens øjne ikke var påkrævet.
- Endvidere blev der stillet spørgsmål ved, hvad BU-psykiatrien selv bidrog med, når deres hensigt var at udskrive Emma og overføre hende til ambulans behandling? Argumentet, som blev fremført af ledere, var, at hvis Emma **først blev indskrevet på den pågældende behandlingsinstitution x**, ville hun formentlig blive påvirket af institutionaliseringen i en sådan grad, at det kunne blive vanskeligt nogen sinde at udskrive hende igen.

Efterfølgende behandling på et kommunalt visitationsmøde

- Som socialrådgiveren havde forventet, blev der fra vismødets deltagere **peget på et dagbehandlingssted** y for unge med psykiske lidelser, hvor man mente, Emma ville passe ind i målgruppen. Kommunen havde haft positive erfaringer med denne dagbehandling.
- **Drøftelsen sluttede med**, at mødelederen bad leder af anbringelsesteamet om nærmere at undersøge behandlingsstedets x's tilbud og herunder skoleforhold. Emmas socialrådgiver blev bedt om at undersøge dagbehandlingsstedets ydelser, hvorefter sagen skulle fremlægges på vismødet på ny. Emmas fremtidige placering blev således udsat, indtil yderligere oplysninger forelå og sagen igen kunne behandles på vismøde.

Analytiske nedslag

- Hvad, der falder i øjnene, er **socialrådgiverens rolle og position** på de to møder.
- Man kan spørge, om socialrådgiverens deltagelse gør nogen **nævneværdig forskel udover**, at hun bliver budbringer og videreformidler af andres oplysninger om den unge, som også foreligget skriftligt?

Analytiske nedslag

- Familiens tilkendegivelser i relation til interne konflikter og vanskeligheder med at magte Emmas problemer, som kom frem på mødet i BU-psykiatrien, gav ikke anledning til en **særlig faglig opmærksomhed eller responsivitet** fra socialrådgiverens side mhp i højere grad at kunne forstå Emmas konkrete individuelle situation og behov for indsats i et helhedsperspektiv.
- Heller ikke på det efterfølgende vismøde bidrager socialrådgiveren nævneværdigt med **egen stemme udover at videregive**, hvorledes andre professionelle ser og tænker om Emma og hendes situation.

Analytiske nedslag og spørgsmål

- Kan man forstå socialrådgiverens adfærd, som præget af en form for **socialadministrativ logik** (Perlinski, 2010) påvirket af socialforvaltningens organisering med den centraliserede beslutningsstruktur snarere end en mere professionsorienteret logik?
- Hvad afspejler fraværet af socialrådgiverens stemme om hendes **position og tildeling af kompetence** i de institutionelle hierarkier og de hensyn, hun synes at tage?

Konkluderende betragtninger

- På baggrund af bl.a. styringsmæssige diskurser som NPM (Ejersbo og Greve, 2002, Klausen og Ståhlberg, 1998, Frederiksen, 2016) som medfører et fokus på bl.a. ledelse, kontrol og økonomi, dertil kommer kommunalbestyrelsens beføjelser om fastsættelse af lokalpolitiske serviceniveauer jf Sel 138, er **faglige hensyn under pres.**
- Bu-psykiatriens professionelles udtalelser, som er nødvendige for forvaltningen med henblik på at forstå Emmas situation og behov for særlig støtte, **træder på det tværfaglige vismøde i baggrunden** samtidigt med, at socialrådgiverens stemme er fraværende.

Konkluderende betragtninger

- Selvom behovet for tværgående samarbejde er stigende, er det i **lovgivningen ikke detailreguleret**, hvordan det tværprofessionelle samarbejde skal gennemføres.
- Hvordan er det muligt for de professionelle aktører på trods af komplekse strukturelle forhold at **skabe en form for råde- og handlerum til at udvikle en social praksis**, hvor professionelle kan udveksle deres forskelligartede bidrag og dele viden med henblik på ikke alene at kvalificere håndteringen af børns og unges vanskeligheder – i samarbejde med dem - men også at opnå indflydelse på valg af metoder og indsatser, der ud fra et professionelt skøn vurderes at være til barnets bedste i den konkrete situation?

Til diskussion

- Casen giver anledning til at diskutere, **hvilke muligheder** et tværsektorielt – og tværfagligt samarbejde rummer, når mandatet til at træffe beslutninger ofte ligger et helt andet sted?
- Hvordan kan det tværprofessionelle samarbejde **påvirke** beslutninger og afgørelser om valg af metoder og indsatser, der har betydning for børn, unge og familier?

Afrunding

- På trods af institutionelle og strukturelle barrierer rummer såvel det tværsektorielle som det tværprofessionelle samarbejde for mig at se et **fagligt potentiale**, men det kræver, at de professionelle aktører også gør brug af det.
- Hvordan vi kan bidrage til at **uddanne såkaldte myndige professionelle**, der påtager sig dette ansvar vil næste oplæg beskæftige sig med.

Litteratur

- Ebsen, F., B. Zeeberg, H. Nørrelykke, B. Kristiansen 2009: *Myndighed og leverandør i socialforvaltningens arbejde med børn med særligt behov for støtte. Bestiller og BUM-model*. Den sociale Højskole. København Skriftserie nr. 9, 2009
- Ejersbo, N. & C. Greve (red.) (2002): *Den offentlige sektor på kontrakt*. Kbh. Børsens Forlag
- Frederiksen, J. (2016) *Tværfaglige velfærdsprofessioner. Tværsamarbejde som en social praktik for den neoliberale velfærdsstats professioner*. Ph.d.-afhandling i Samfundsvidenskab. Institut for Samfund og Globalisering. Roskilde Universitet
- Goffman, E. (1961): *Encounter; two studies in the sociology of interaction*. Indianapolis, Bobbs-Merrill
- Haack, M., A. Matthiessen og B. Zeeberg (upubliceret): *Specialiseringsformer i Østdanmark*. Professionshøjskolen Metropol
- Hansen, S. J. (2015): *Styring af det professionelle arbejde med børn og unge*. I: M. Hougaard og L. R. Højbjerg *Socialt arbejde med børn, unge og familier*. Kbh. Hans Reitzels Forlag
- Hjort, K. Hjort, Katrin (2012): *Det affektive arbejde*. Samfundslitteratur.
- Hjort, K. (2006): *Professionalisering af arbejdet med mennesker. – honnet ambition eller demokratisk nødvendighed*. FTF Fokus Nr. 4/oktober 2006

Litteratur

- Holm-Petersen, C. og Buch, M. S. (2014): *Litteratur om ledelse af samarbejde på tværs af sektorer i sundhedsvæsenet*. KORA, Det nationale institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning
- Jepsen, E. R. og S. K. Pedersen (2012): Diskurser i forbindelse med tværprofessionelt arbejde. I: R. E. Jepsen, S. K. Pedersen og B. M. Rasmussen. *Hånd om helheden*. Århus: Klim
- Klausen, K. K. og K. Ståhlberg (1998): *New Public Management i Norden*. Odense Universitetsforlag. Odense
- Jacobsen, M. H. & K. Pringle (2008): At forstå det sociale – om sociologien i socialt arbejde og socialt arbejde i sociologien. M. H. Jacobsen & K. Pringle (red.) *At forstå det sociale – sociologi og socialt arbejde*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Lauvås, K. og P. Lauvås (2006): *Tværfagligt Samarbejde. Perspektiv og strategi*. Århus: Klim
- Mik-Meyer, N. (2012): Den forstående læge og evidenssøgende socialrådgiver: Rollebytte i dagens velfærdsstat. I: Jävinen og N. Mik-Meyer (red.) *At skabe en professionel. Ansvar og autonomi i velfærdsstaten*. Kbh.: Hans Reitzels Forlag
- Nørrelykke, H., B. Zeeberg og F. Ebsen (2011): *Myndighed og Leverandør. Samspil og aftaler i socialt arbejde med udsatte børn og unge*. Professionshøjskolen Metropol. Socialt Arbejde Skriftserie nr. 13
- Perlinski, M. (2010): *Skilda världar – specialisering eller integration i socialtjänstens individ - och familjeomsorg*. Afhandling Institutionen för socialt arbete, Umeå

Litteratur

- Rasmussen, M. B. (2012): Samarbejde på tværs. I: R. E. Jepsen, S. K. Pedersen og B. M. Rasmussen *Hånd om helheden*. Århus: Klim
- Schrøder, Ida Marie (2014): *Budgetblikket i socialt arbejde med udsatte børn og unge*. Professionshøjskolen Metropol
Frederiksberg Institut for Socialt Arbejde
- Schultz, T. og J. Klausen (2012): *Serviceniveau og økonomiske hensyn*. UfR ONLINE, U.2012B.419
- Slettebø, T. og S. Seim (2001): Brukermedvirkningens kår under nye rammebetingelser i barnevernet. I: M. Sandbæk (red.) *Fra mottager til aktør*. Gyldendal Norsk Forlag
- UCL, UCSJ, VIA & Metropol under Nationalt Videnscenter om udsatte børn og unge for Ministeriet for Uddannelse og forskning (2015): *Børn og Unge på Tværs. Undervisning i tværprofessionelt samarbejde på professionsbacheloruddannelser*. NUBU
- Zeeberg, B. (2009): *Samarbejde på tværs giver mening*. VERA Tidsskrift for pædagoger. No 48/September
- Zeeberg, B. (2013): *Socialområdet i kølvandet på strukturreformen*. VERA Tidsskrift for pædagoger. No 62/Marts
- Zeeberg, B. (2015): Det udsatte barn blandt mange professionelle. I: K.A. Bo, J. Guldager og B. Zeeberg (red.) *Udsatte Børn. Et helhedsperspektiv*. Kbh.: Akademisk Forlag